

en cuyo caso será aplicable el artículo 1902 anterior” (paràgraf cinquè), l'un, i “Los maestros son responsables de los perjuicios causados por sus alumnos, mientras estén bajo su custodia” (paràgraf sisè), l'altre.

Per acabar, l'article 1904 del Codi Civil establia, en el seu paràgraf únic: “El que paga el daño causado por sus dependientes puede repetir de éstos lo que hubiese satisfecho”.

Després del que portem dit, és obvi que el règim de responsabilitats que per als mestres i professors establien els articles 1903 i 1904 del Codi Civil no s'ajustava gens ni mica a la realitat social dels nostres dies. Aquest règim de responsabilitats respon a uns moments en els quals existia una relació directa i immediata, de subjecció de l'alumne al mestre o professor i que avui no es dona a la vida docent diària.

Per altra banda, l'article 22 del Codi Penal, en la mateixa sintonia d'aquells dos articles del Codi Civil abans esmentats, establia textualment: “La responsabilidad (civil) subsidiaria (...) será también extensiva a los amos, maestros, personas, entidades, organismos y empresas dedicadas a cualquier género de industria, por los delitos o faltas en que hubiesen incurrido sus criados, discípulos, oficiales, aprendices, empleados o dependientes en el desempeño de sus obligaciones o servicios”.

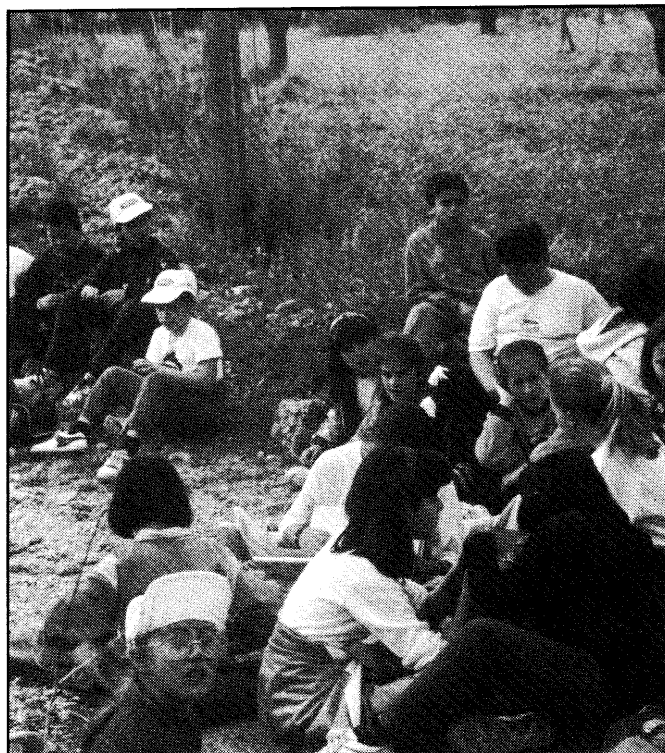
No és gens d'estranyar, doncs, que en les mobilitzacions que els mestres i professors varen dur a terme l'any 1988 demanessin la modificació dels articles darrerament esmentats: es tracta d'unes normes obsoletes que carregaven, de forma desmesurada, tot un seguit de responsabilitats sobre uns professionals, els educadors. I finalment, passats més de dos anys, aquella modificació s'ha produït mitjançant la promulgació de la Llei 1/1991 de 7 de gener (BOE núm. 7, de 8-1-91), “de modificación de los Códigos Civil y Penal en materia de responsabilidad civil del profesorado”. Aquesta Llei, en el seu preàmbul, reconeix que el règim de responsabilitats que per als mestres i professors establien aquells articles no s'ajusta a la realitat social dels nostres dies, ja que es tracta de normes amb fonament en la “culpa in vigilando”, concebudes en uns moments en què existia una relació de subjecció de l'alumne al professor, en uns termes

que avui no es produeixen en el discórrer diari de la vida docent. Aquesta constatació obliga a modificar aquell règim de responsabilitats i establir amb tota claredat que “quien responda de los daños ocasionados por sus alumnos sean las personas o entidades titulares de los centros (docentes), que son quienes deben adoptar las correspondientes medidas de organización”. El canvi en l'atribució de la responsabilitat civil (del mestre o professor titular del centre docent, sigui públic o privat) és prou clar i no cal insistir-hi més, tot i que “en supuestos tasados, y a ello obedece la reforma del artículo 1904 del Código Civil, el titular pueda reclamar al personal docente la cantidad satisfecha”.

Analitzem ara les modificacions concretes que la Llei 1/1991, de 7 de gener, introdueix en cada un dels articles que modifica:

1) A l'article 1903 del Codi Civil:

a) Es suprimeix íntegrament el seu paràgraf cinquè (“El Estado no es responsable cuando el daño ha sido causado por el funcionario a quien propiamente corresponde la gestión practicada, en cuyo caso será aplicable el artículo 1902 anterior”). Es suprimeix,

doncs, la responsabilitat civil inicial del professorat públic, que s'atribueix a l'Administració Educativa, de la qual depèn el centre docent. És clar que l'Administració podrà determinar quina ha estat la conducta i actuació del seu funcionari i, si no fossin les correctes, exigir-li les responsabilitats corresponents.

b) Es suprimeix el seu paràgraf sisè ("Los maestros son responsables de los perjuicios causados por sus alumnos, mientras estén bajo su custodia") i es redacta de nou en aquests termes: "Las personas o entidades que sean titulares de un centro docente de enseñanza no superior responderán por los daños y perjuicios que causen sus alumnos menores de edad durante los períodos de tiempo en que los mismos se hallen bajo control o vigilancia del profesorado del Centro, desarrollando actividades escolares o extraescolares y complementarias". Es refereix, doncs, a centres docents d'ensenyament no superior, siguin públics o privats; per altra banda, és clar que totes aquestes activitats han d'estar previstes dins la programació general del Centre, aprovada pel Consell Escolar.

2) A l'article 1904 del Codi Civil:

a) Es manté el seu anterior contingut, com a primer paràgraf ("El que paga el daño causado por sus dependientes puede repetir de éstos lo que hubiere satisfecho").

b) S'afegeix un segon paràgraf, amb aquest contingut: "Cuando se trate de Centros docentes de enseñanza no superior, sus titulares podrán exigir de los profesores las cantidades satisfechas, si hubiesen incurrido en dolo o culpa grave en el ejercicio de sus funciones que fuesen causa del daño". Determina els casos concrets en què el titular dels centres docents esmentats pot reclamar al personal docent les quantitats que hagi hagut de satisfer en concepte de responsabilitat civil: només quan hagin incorregut en dol o culpa greu en l'exercici de les seves funcions que siguin causa del dany (és a dir, en un intencionat mal exercici de les seves funcions o en un exercici imprudent o negligent, de caràcter greu, d'aquestes funcions).

3) A l'article 22 del Codi Penal:

a) Es modifica el seu anterior contingut, que passa

a ser el primer paràgraf, amb aquesta nova redacció: "La responsabilidad (civil) subsidiaria (...) será también extensiva a las personas, entidades, organismos y empresas dedicadas a cualquier género de industria, por los delitos o faltas en que hubiesen incurrido sus empleados o dependientes en el desempeño de sus obligaciones o servicio". És a dir, s'han suprimit del seu llistat "los amos y maestros", d'una banda, i "sus criados, discípulos, oficiales y aprendices", de l'altra.

b) S'hi afegeix un segon paràgraf, amb aquest contingut: "Igualmente, será extensiva dicha responsabilidad (civil) subsidiaria a las personas o entidades que sean titulares de un Centro docente de enseñanza no superior, por los delitos o faltas en que hubiesen incurrido los alumnos del mismo, menores de 18 años, durante los períodos en que dichos alumnos se hallen bajo el control o vigilancia del profesorado del Centro, desarrollando actividades escolares o extraescolares y complementarias". El seu contingut es correspon amb la nova redacció donada al paràgraf sisè de l'article 1903 del Codi Civil, ja comentat.

Resumint: amb la modificació d'aquests articles, s'adjudica la responsabilitat civil pels actes dels alumnes durant l'activitat escolar als titulars dels centres docents, siguin empreses privades o l'Administració, perquè en definitiva són ells els qui han d'adoptar les corresponents mesures d'organització per evitar-los. Tant de bo aquestes modificacions acabïn amb la trista realitat, no per infreqüent menys dolorosa, de veure mestres i professors tractats gairebé com a criminals, pel simple fet d'haver volgut tirar endavant quelcom més que una escola tancada entre quatre parets, i haver tingut la desgràcia de trobar-se amb la fatalitat d'un accident fortuit.

Amb aquesta reforma s'ha alliberat el professorat d'una responsabilitat que, des de fa temps, no li pertocava, i li permet assumir -junt amb els pares, des de la serenitat i la confiança mútua- la que sí li correspon: la de millorar la qualitat de l'ensenyament en una escola cada vegada més activa, més participativa i més oberta a la vida.

*Xavier Roig Fontseca,
advocat laboralista.*